

«ایران» از دستور کار فنی و نقطه هدف فصل جدید مذاکرات گزارش می دهد

نقشه راه لغو تحریم ها

مسعود براتی – سید حامد ترابی
آگرو بین الملل شبکه کانون های تفکر ایران (ایتان)

دور جدید گفت وگوهای ایران و کشورهای ۱۴+ از ۸ آذر شروع خواهد شد. این اولین دور مذاکرات از آغاز به کار دولت سیزدهم است. در ماه های پایانی دولت دوازدهم رهبر انقلاب شرط بازگشت ایران به تعهدات برجامی را، لغو کل تحریم ها و راستی آزمایی آن اعلام کردند و فرمودند: «اگر می خواهند ایران به تعهدات برجامی برگردد، باید امریکا کل تحریم ها را لغو کند؛ آن هم نه به زبان و روی کاغذ که بگوید لغو کردیم، نه، بایستی در عمل تحریم ها را لغو کنند و ما راستی آزمایی کرده و احساس کنیم که تحریم ها درست لغو شده، آن وقت ما هم به این تعهدات برجامی برمی گردیم؛ این سیاست قطعی جمهوری اسلامی است و مورد اتفاق مسئولان کشور هم هست و از این سیاست بر نخواهیم گشت.» دکتر علی باقری مذاکره کننده ارشد ایران نیز پس از نهایی شدن زمان مذاکرات اعلام کرد: «هدف ایران در مذاکرات با گروه ۴+۱ لغو تحریم های غیر قانونی امریکا علیه ایران است.»^۱ ایشان همچنین در دیدار با مقامات کشورهای مختلف بر این موضوع تأکید کردند که موضع ایران لغو تحریم ها علیه اشخاص و نهادهای ایرانی و طرف های ثالث و تضمین به عدم تکرار خروج امریکا از توافق است.^۲ سخنگوی وزارت خارجه نیز موضع ایران در مذاکرات و شرط بازگشت امریکا به مذاکرات و توافق را اینگونه اعلام کرد: «امریکا باید مقصر بودن خود را بپذیرد. تحریم ها یکجا لغو شود. تضمین دهد که هیچ دولت دیگری اقدام ترامپ در خروج از برجام را تکرار نکند.»^۳

مجلس شورای اسلامی نیز در قوانین خود بر این موضوع تأکید کرده است که هدف از مذاکره لغو مؤثر تحریم ها است. بند ۳ قانون «اقدام متناسب و متقابل دولت جمهوری اسلامی ایران در اجرای برجام» مصوب ۲۱ مهرماه ۱۳۹۴ هدف از مذاکرات را لغو مؤثر تحریم ها بیان می کند، که در صورت عدم تحقق آن دولت باید اجراء تعهدات داوطلبانه خود را متوقف کند.^۴ همچنین قانون «اقدام راهبردی برای لغو تحریم ها و صیانت از منافع ملت ایران» مصوب ۲۸ آذر ۱۳۹۹ نیز با هدف لغو تحریم ها اعلام می کند در صورت عادی نشدن روابط کامل بانکی و عدم رفع کامل منافع صادرات و فروش کامل نفت و فرآورده های نفتی ایران و برگشت کامل و سریع ارز منابع حاصل از فروش، دولت ایران دوماه پس از آن موظف است اجرای داوطلبانه پروتکل الحاقی و نظارت های فرایادمانی را متوقف کند.^۵

مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی نیز در گزارشی لوازم لغو مؤثر تحریم ها پیرو قانون «اقدام راهبردی برای لغو تحریم ها و صیانت از منافع ملت ایران» را محقق شدن شروط زیر اعلام کرده است:^۶

■ بازگشت تعاملات عمده تجاری بین المللی ایران به شرایط قبل از تحریم، بدون امکان بازگشت مجدد تحریم ها.

■ صادرات و تحویل حجم حداقلی مشخصی از نفت و فرآورده های نفتی به شرکت های دولتی چینی، مشتریان سابق و جدید نفت ایران در کشورهای شرق آسیا (کره جنوبی، ژاپن و...)، مشتریان سابق و جدید نفت ایران در اروپا، به طور خاص کشورهای ایتالیا، اسپانیا و یونان.

■ دریافت آزادانه سپرده های حاصل از صادرات نفت، سپرده شدن منابع مالی حاصل در بانک های مورد توافق طرفین تجاری و انجام عملیات کامل و بی قید و شرط توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران روی منابع مالی حاصل
■ تأمین بی قید و شرط نیازمندی های فناوریانه اقتصاد ایران
■ فعالیت آزادانه و بی قید و شرط بندرهای تجاری ایران
■ تحقق حدود آستانه ای در روابط مالی و بانکی
■ بازنگری اساسی در قواعد و آیین نامه های تعامل تجاری با اقتصاد ایران

بر این اساس هدف از مذاکرات برای جمهوری اسلامی ایران لغو مؤثر همه تحریم های امریکا علیه ایران است که نتیجه آن بهره مندی اقتصادی ایران از لغو تحریم ها است. این هدف در ماده ۲۹ برجام و پیش از یوسنت دوم برجام نیز منعکس شده است. مواردی از جمله فروش آزادانه نفت و فرآورده های نفتی، دسترسی و نقل و انتقال آزادانه درآمدهای ارزی و نفتی، عادی شدن روابط اقتصادی، عادی شدن روابط کارگزاری بانکی، آزاد شدن و نقل و انتقال بی قید و شرط پول های بلوکه شده ایران، امکان سرمایه گذاری خارجی در ایران، تجارت آزادانه با همه کشورها و بهره مندی سیستم حمل و نقل و کشتیرانی ایران از خدمات مختلف، مواردی است که به عنوان نتیجه لغو مؤثر تحریم ها شمارش شده است.

سؤال مهم که برای تحقق هدف مذاکراتی ایران باید به آن پاسخ داده شود این است که چه قوانینی و مقرراتی در مجموعه قوانین و مقررات تحریمی امریکا علیه ایران باید

لغو شوند یا تغییر کنند تا هدف «لغو مؤثر تحریم ها» محقق شود؟ این گزارش با بررسی اهم قوانین، اقدامات و دستور اجرایی تحریمی (بر اساس توالی زمانی) که دولت امریکا علیه ایران وضع کرده است، تلاش کرده تا به این سؤال پاسخ دهد.

در بخش الف موارد مهم و کلیدی با توضیحی اجمالی بیان شده است و در بخش ب جدول کامل قوانین و مقررات تحریمی آورده شده است. توجه به این نکته ضروری است که قوانین و مقررات تحریمی امریکا بسیار پیچیده و درهم تنیده است و لزوماً نمی توان گفت که لغو حقوقی و روی کاغذ موارد بیان شده در زیر می تواند هدف ایران از مذاکرات را تأمین کند. به عبارت دیگر لغو قوانین و مقررات بیان شده در این گزارش یک شرط لازم و نه کافی برای تحقق «لغو مؤثر تحریم ها» است. برای همین باید تأکید کرد «راستی آزمایی» شرط کافی برای تحقق هدف مذکور است که بررسی آن موضوع این گزارش نیست.

■ الف) اهم قوانین و دستور اجرایی تحریمی امریکا علیه ایران

۱- قانون تحریم های ایران ۱۹۹۶ (ISA): این قانون در سال ۱۹۹۶ با عنوان قانون تحریم های ایران و لیبی (ایلسا)، مصوب شد و در سال های بعد با حذف لیبی از آن تبدیل به قانون تحریم های ایران^۷ (ایلسا) شد. این قانون پس از سال ۲۰۱۰ در قوانین مختلف از جمله قانون سیسادا (CISADA ۲۰۱۰) و ترا (TRA ۲۰۱۲) توسعه پیدا کرد و اصلاح شد. ممنوعیت سرمایه گذاری در بخش نفت و گاز ایران، ممنوعیت صادرات فرآورده های نفتی (از جمله بنزین) به ایران، ممنوعیت ارائه خدمات بیمه ای و کمک به حمل و نقل نفت ایران و ممنوعیت ارائه اطلاعات و خدمات برای توسعه بخش پتروشیمی ایران از مهم ترین بخش های این قانون براساس آخرین اصلاحات آن است. این قانون به رئیس جمهور امریکا اجازه می دهد ۵ مجازات سنگین علیه مخالفان از تحریم ها اعمال کند. مجازاتی نظیر قرار گرفتن در لیست تحریم امریکا، محرومیت از نظام مالی امریکا، ممنوعیت ارائه وام و خدمات بانکی به افراد تحریمی در دستور اجرایی ۱۳۵۴۴ اعمال شد.^۸ با وجود آنکه طبق توافق برجام این قانون که در سال ۲۰۱۶ پایان می یافت، نباید مجدد تصویب می شد، اما کنگره امریکا به طور مجدد این قانون را به مدت ۱۰ سال تصویب کرد و اوایما رئیس جمهور وقت امریکا با آن مخالفت نکرد. ۲- دستور اجرایی ۱۳۲۲۴: دستور اجرایی

۱۳۲۲۴ با عنوان «بلوکه کردن اموال و ممنوعیت انجام معاملات (تراکنش) با اشخاصی که مرکب اعمال تروریستی می شوند یا در خطر این اعمال قرار دارند یا از این اعمال حمایت می کنند»^۹ در ۲۴ سپتامبر سال ۲۰۰۱ توسط جورج بوش صادر شد و سپس ۱۰ سپتامبر ۲۰۱۹ توسط ترامپ به روزرسانی شد. براساس آخرین نسخه این دستور افراد و نهادهایی که امریکا آنها را تروریست می داند، رهبران، حامیان آن ها، کسانی که با آنها تراکنش انجام می دهند، خدمات مالی فراهم می کنند یا هرگونه ارتباطی با آنها دارند در لیست تحریم امریکا قرار می گیرند و مؤسسات مالی دنیا در صورت تسهیل هرگونه تراکنش مستقیم یا غیرمستقیم برای آنها از نظام مالی امریکا محروم می شوند.^{۱۰} به عبارت دیگر در به روزرسانی این دستور اجرایی در سال ۲۰۱۹ تحریم های «ریسک محور» به تحریم های قبلی افزوده شد.

این دستور اجرایی خاص ایران نبوده اما با توجه به اینکه حدود ۴۵۰ فرد و نهاد^{۱۱} از جمله بانک مرکزی ایران، شرکت ملی نفت و نهادهای مهم اقتصادی دیگر از سوی وزارت خزانه داری ذیل این دستور اجرایی، با برچسب حمایت از تروریسم (SDGT) نشان دار شده اند مانع مهمی در لغو مؤثر تحریم ها است. در نتیجه اجرای دستور اجرایی به روز شده ۱۳۲۲۴ علاوه بر قرار گرفتن افراد و نهادهای ایرانی در لیست تحریم، ریسک همکاری اقتصادی بر ایران تحمل شده است. لغو مؤثر تحریم در این مورد به معنای حذف تمامی افراد و نهادهای ایرانی که در لیست تحریم تروریسم (SDGT) نشان دار شده اند از لیست تحریم امریکا (SDN List) و عدم نشان دار شدن مجدد فرد و نهاد ایرانی ذیل این دستور اجرایی است.

۳- دستور اجرایی ۱۳۲۸۲: دستور اجرایی ۱۳۲۸۲ با عنوان «مسدودسازی اموال گسترش دهنده گان سلاح های کشتار جمعی و حامیان آن»^{۱۲} در تاریخ ۲۸ ژوئن ۲۰۰۵ صادر شد. براساس این دستور افراد و نهادهایی که امریکا آنها را درگیر در برنامه های سلاح کشتار جمعی یا موشک بالستیک می داند و کسانی که از آنها حمایت می کنند یا به آنها خدمات می دهند در لیست تحریم امریکا قرار می گیرند. اکنون حدود ۴۶۵ فرد و نهاد ایرانی^{۱۳} که با برچسب تحریمی مقابل به اشاعه سلاح های کشتار جمعی ((NPWMD) ذیل این دستور توسط وزارت خزانه داری امریکا نشان دار شده و در لیست تحریم قرار دارند. براساس سایر قوانین تحریمی امریکا علیه ایران از جمله قانون سیسادا و اینکا، بانک ها

“

(U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام پرداخت دلار توسط وزارت خزانه داری امریکا قطع شد. به خاطر این محدودیت، ایران بواسطه بانک های سایر کشورها نیز از انجام تراکنش دلاری در نظام مالی امریکا محروم شد. باتوجه به جایگاه جهانی دلار و نقش دلار در تبدیل ارزها به یکدیگر، مشکلات متعددی برای نظام بانکی ایران از ناحیه این محدودیت ایجاد شد. بانک های خارجی در صورت نقض این تحریم با جریمه های سنگین مالی توسط امریکا روبه رو می شوند. دو مشکل حاصل از این تحریم عبارتند از یک: ناتوانی ایران در استفاده از خدمات دلاری در نظام بانکی جهانی و دو: عدم سهولت در تبدیل منابع مالی به ارزهای مختلف. از زمان اعمال این محدودیت بر ایران، بانک های زیادی در دنیا با جریمه های چند صد میلیون و چند میلیارد دلاری روبه رو شدند^{۱۴} و پس از آن رابطه با ایران را قطع یا محدود کردند. لغو مؤثر تحریم در این رابطه به معنای لغو مقررات وزارت خزانه داری در سال ۲۰۰۸ و بازگشت شرایط به قبل از آن است.

۵- قانون جامع تحریم های ایران، پاسخگویی و عدم سرمایه گذاری ۲۰۱۰ (CISADA ۲۰۱۰): این قانون که معروف به قانون سیسادا است ۱۰ جولای ۲۰۱۰ تصویب شد و اولین قانون تحریمی ایران بود که در دوره جدید تحریم ها از سوی کنگره وضع شد. قانون از

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

و مؤسسات مالی در صورت تسهیل مستقیم یا غیرمستقیم هرگونه تراکنش برای افراد و نهادهایی که براساس این دستور در لیست تحریم هستند شامل مجازات محرومیت از نظام کارگزاری دلار می شوند. بنابراین قرار گرفتن افراد و نهادهای جدید ایرانی با این برچسب

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

۴- عدم دسترسی ایران به چرخه دلار (U-Turn): از تاریخ ۶ نوامبر ۲۰۰۸، دسترسی غیرمستقیم ایران و نظام مالی ایران به نظام

اقدام تحریمی	خلاصه محتوا و اثرات	حوزه اثر اقتصادی
شناسایی ایران به عنوان کشور حامی تروریسم ۱۹ ژانویه ۱۹۸۴	○ ایجاد محدودیت در صادرات کالاهای نظامی امریکا به ایران. ○ ممنوعیت اعطای وام، گواهی و حمل و نقل توسط امریکا و امریکایی ها برای صادرات تجهیزات دفاعی به ایران. ○ ممنوعیت اعطای کمک امریکا به ایران. ○ رای منفی امریکا به وام ها در مؤسسات مالی بین المللی به ایران.	○ روابط کارگزاری بانکی
دستور اجرایی ۱۲۶۱۳ ۳۰ اکتبر ۱۹۸۷	○ ممنوع شدن واردات کالا و خدمات از ایران به امریکا، مگر با مجوز افک.	○ روابط کارگزاری بانکی
دستور اجرایی ۱۲۹۵۷ ۱۵ مارس ۱۹۹۵	○ ممنوع شدن مدیریت، نظارت، ضمانت و تأمین مالی امریکایی ها برای توسعه منابع نفتی ایران مگر با مجوز افک.	○ روابط کارگزاری بانکی
دستور اجرایی ۱۲۹۵۹ ۶ سپتامبر ۱۹۹۵	○ ممنوع شدن صادرات کالا و فناوری از امریکا به ایران. ممنوعیت صادرات مجدد کالاهای بیش از ۱۰ درصد امریکایی از کشور ثالث به ایران، مگر با مجوز افک.	○ روابط کارگزاری بانکی
دستور اجرایی ۱۳۰۹۵ ۱۹ اوت ۱۹۹۷	○ ادغام و اصلاح مفاد دستورات قبل در این دستور و توسعه تحریم های مربوط به صادرات (و صادرات مجدد) بین ایران و امریکا به محصولات امریکایی (یا به فناوری بیش از ۱۰ درصد امریکایی) در هر گنجا توسط هر فرد امریکایی و غیر امریکایی، مگر با مجوز افک.	○ روابط کارگزاری بانکی
قانون عدم گسترش سلاح های کشتار جمعی ایران و عراق ۱۹۹۲ ۲۳ اکتبر ۱۹۹۲	○ ایجاد محدودیت در صادرات نظامی به ایران.	○ روابط کارگزاری بانکی
قانون تحریم های ایران ۱۹۹۶ (ایلسا)	○ کسانی که نقشی در صادرات و واردات این محصولات داشته باشند از نظام مالی امریکا محروم می شوند. ○ سرمایه گذاری در حوزه انرژی براساس این قانون باعث محرومیت آن شرکت از نظام مالی امریکا می شود. ○ افراد کشتی ها و نهادهایی که از جانب ایران برای حمل و نقل نفت عمل می کنند یا بیمه می کنند کشتی ها و... را شامل مجازات محرومیت از نظام کارگزاری دلار می کند. ○ اعمال مجازات مشابه در ارائه خدمات به صنعت پتروشیمی به ایران. ○ اعمال مجازات برای تجارت با ایران در زمینه هایی که امریکا آن را اشاعه ای می داند یا کمک به استخراج و تولید و حمل و نقل اورانیوم می کند.	○ روابط کارگزاری بانکی
دستور اجرایی ۱۳۵۷۴ ۲۳ سپتامبر ۲۰۱۵	○ دستور اعمال مجازات قانون ایسا.	○ روابط کارگزاری بانکی
قانون منع گسترش سلاح های کشتار جمعی ایران، سوریه و کره شمالی ۳۰ سپتامبر ۲۰۰۲	○ محدودیت در تبادلات هسته ای و توسعه فناوری هسته ای.	○ روابط کارگزاری بانکی
قانون پیشگیری از گسترش سلاح های هسته ای ایران ۲۰۰۲	○ ممنوعیت کمک های امریکا به آژانس انرژی اتمی برای برنامه های ایران.	○ روابط کارگزاری بانکی

ب) جدول تفصیلی قوانین و مقررات تحریمی

جدول زیر لیست تمامی تحریم ها علیه ایران است که باید براساس هدف ایران در مذاکرات لغو شوند. تاریخ قید شده، تاریخ تصویب یا صدور است، اما محتوا براساس آخرین نسخه به روز شده است.